

Програма інтеграції України до європейських науково-освітніх просторів в межах транскордонних регіональних інноваційних систем

Сучасний етап еволюції світового господарства характеризується активізацією процесу локалізації інноваційної діяльності, а саме: концентрацією її в окремих національних регіонах, містах, локальних утвореннях. Підписанням Угоди про асоціацію з Європейським Союзом Україна продемонструвала прагнення побудувати зрілу демократичну державу, реформувати інститути, які не лише дозволять людям вільно обрати професію, яка найліпшим чином відповідатиме їх таланту, а ще й надасть їм рівні можливості оволодіти нею та самореалізуватися.

За таких умов формування «Європи різних швидкостей» роль драйвера, яку виконували для післявоєнної «старої Європи» Франція та Німеччина, можуть взяти на себе *Польща та Україна*, щоб використати те «віконце можливостей» яке відкриває перехід від 5-ї до 6-ї «довгої хвилі» Кондратьєва. Відповідний приклад використання такого «вікна можливостей» продемонстрували «нові індустріальні» країни Південно-Східної Азії, ставши при переході від 4-ї до 5-ї «довгої хвилі Кондратьєва» так званими «Азійськими тиграми».

При співробітництві обидві країни особливо зацікавлені у розбудові трьох просторів: *оборонного, енергетичного та навчально-наукового*. При формуванні *спільного українсько-польського транскордонного навчально-наукового простору* українські вищі навчальні заклади де-факто стають майданчиками отримання бакалаврської освіти, не тільки для вітчизняних, але й для іноземних студентів з пострадянських (Азербайджан, Туркменія), азійських (Китай, Пакистан), африканських (Нігерія) країн, з метою продовження її по магістерським програмам у Польщі та інших країнах-членах ЄС. Процес створення спільного з Польщею навчально-наукового простору може бути доповнений *підприємницькою складовою у вигляді так званого «інноваційного ліфта»* (рис.1). Тобто студенти, які мають хист до підприємницької діяльності і навчаються за бакалаврськими програмами в Україні започатковують «власну справу» в бізнес-інкубаторі відповідного українського вишу, а потім переводячи її до відповідного вітчизняного наукового або індустріального парку. Продовжуючи навчання за магістерськими програмами у

Польщі, вони спочатку адаптують свій малий бізнес у відповідному польському технопарку, тим самим вони стають вже резидентами ЄС. Це надає їм можливість виходу як на досить ємний польський, так і загальноєвропейський ринок, не пориваючи зв'язків з Україною та її ринком.

Рис. 1. Система «інноваційного ліфта» дозволить підвищити якість освіти і наукових досліджень, продуктивність праці, сприятиме прискоренню строків виведення інноваційних розробок на ринок та, зрештою, забезпечить єдність регіональної інноваційної системи

Рис. 1. Схема «Інноваційного ліфта від школи до Європи».(розроблено В.і.Ляшенком та І.Ю.Підоричевою)

Фактично для цього процесу вже створені відповідні передумови та підґрунтя. Багато вишів України уклали відповідні угоди з вишами Польщі і стали своєрідними «майданчиками підскоку» до Європи.

Кожен український регіон у цих процесах має знайти свою нішу, розбудовувати самостійно або разом із сусідніми регіонами регіональні інноваційні системи. Наукові центри НАН і МОН України, як ядро навколо яких почала б формуватися сучасна інфраструктура регіональних інноваційних систем, могли б виступити дієвим механізмом міжвідомчої координації зв'язків між підсистемами регіональних інноваційних систем.

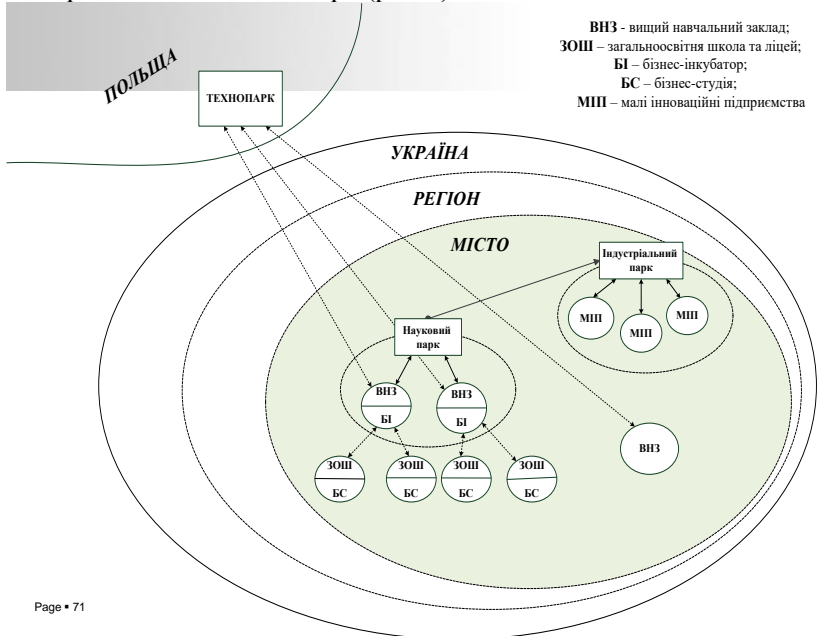
Така ситуація обумовлена низкою чинників. Переходом від лінійної до інтерактивної інноваційної моделі суспільного розвитку, де «знання виступають ключовим

ресурсом, а навчання - ключовим процесом”³. Оскільки саме в регіонах фокусується процес створення нових знань та існує адекватна інфраструктура їх акумуляції та подальшого поширення через спіллований механізм, що пояснюється наявністю так званих “некомерційних взаємозв’язків” (традиції, звичаї, норми поведінки, що базуються на спільному історичному минулому) між місцевими економічними суб’єктами. Передача знань є ефективнішою в процесі безпосереднього спілкування (“face-to-face”), ніж при застосуванні довгих каналів зв’язку, оскільки деякі форми нових знань поширюються виключно в межах локального соціального середовища (наприклад, результати наукових досліджень, які не мали очікуваного ефекту, дуже рідко або взагалі не публікуються). Дане явище локальної циркуляції знань отримало назву “ефект гудіння” (“buzz effect”)

Іншим чинником є висока концентрація високоосвіченої та кваліфікованої робочої сили в окремих центрах економічної активності, що пропонують найкращі умови працевлаштування, а саме: столичних регіонах та великих мегаполісах.

Важливим чинником є специфічне соціокультурне середовищем, яке існує у окремих містах, що приваблюють висококваліфікованих робітників не лише кар’єрними перспективами, але й високими стандартами життя. Так, Р.Флорида вважає, що такі міста характеризуються наявністю широкого спектру різних видів креативної діяльності та, відповідно, талановитих працівників; соціальною неоднорідністю суспільства (що проявляється у наявності серед місцевого населення представників різних етнічних та національних груп); толерантністю (підтверджується присутністю значної кількості сексуальних меншин) та різноманітністю культурного життя. Крім того, в містах з вищенаведеними характеристиками для представників креативного, науково-освітнього, класу зазвичай існують низькі вхідні бар’єри на ринок працевлаштування та локальне соціальне середовище. Як правило, в межах країни існує один або два, рідко - три чи більше таких центрів тяжіння для високоосвічених робітників. В Україні такими центрами є аерали регіональних наукових центрів НАН та Мон України.

На підставі проведеного нами дослідження можуть бути в першому наближенні сформульовані основні етапи формування транскордонного нанокластера (рис.2).

Page • 71

Рис.2. Схема формування транскордонного кластера (розроблено В.І.Ляшенком та І.Ю.Підоричевою).

Процес включає наступні кроки.

1. Створення Філії головного по проблемі інституту НАН України при відповідній кафедрі українського університету - партнера.

2. Укладання Угоди про співпрацю з іноземним університетом-партнером.

3. Забезпечення структурних підрозділів, що займаються нано- та біотехнологічними дослідженнями, взаємодоповнюючим обладнанням.

4. Забезпечення кадрами, стажування, наукові обміни.

5. Забезпечення фінансування шляхом залучення коштів європейських, національних та регіональних програм, місцевих олігархів або через систему різноманітних фондів.

6. Підготовка пропозицій до вироблення національних та регіональних стратегії «розумної smart-спеціалізації» та

диверсифікації традиційних галузей спеціалізації регіонів і міст країн-партнерів.

7. Введення на фізичних та біологічних спеціальностях університетів партнерів спецкурсів «Основи економіки та підприємницької діяльності», «Економіка нанотехнологій», «Економіка біотехнологій».

8. Забезпечення бізнес-інкубування МП і тиражування нано- та біорозробок на базі місцевих інкубаторів, наукових, техно- та індустріальних парків.

Загалом для розбудови регіональних інноваційних систем на базі існуючих економічних районів України та ареалів дії регіональних наукових центрів НАН та МОН України (рис. 3) необхідно зробити наступні кроки.

Формування спеціальних стимулюючих режимів (податкового, кредитного, митного, валютного курсу) . для реалізації інвестиційних та інноваційних проєктів на території Дніпропетровської, Запорізької, Кіровоградської областей.

Формування мережі Корпорацій випереджаючого розвитку: Корпорація випереджаючого розвитку Придніпровського економічного району, Корпорація випереджаючого розвитку Дніпропетровської області, Корпорація випереджаючого розвитку Запорізької області, Корпорація випереджаючого розвитку Кіровоградської області, корпорацій розвитку міст, корпорацій розвитку сільських районів та ОТГ.

Створення при корпораціях регіонального розвитку мережі Фондів регіонального розвитку:

Фондів розвитку виробництва – для фінансування проєктів в індустріальних парках, регіональних та місцевих кластерів та «точок зростання», формування фінансової інфраструктури.

Фондів інновацій та науково-технічного розвитку – для фінансування для фінансування проєктів в бізнес-інкубаторах, наукових парках, технопарках, НДДКР пріоритетних середньострокових науково-технічних напрямів регіонів, міст, районів, громад.

Фондів соціального розвитку – для фінансування проєктів розвитку освіти (середньої, вищої, спеціальної, освітнього простору «від школи до Європи»), охорони здоров'я, рекреації, туризму, житлово-комунального господарства.

Концептуальна модель регіональної інноваційної системи

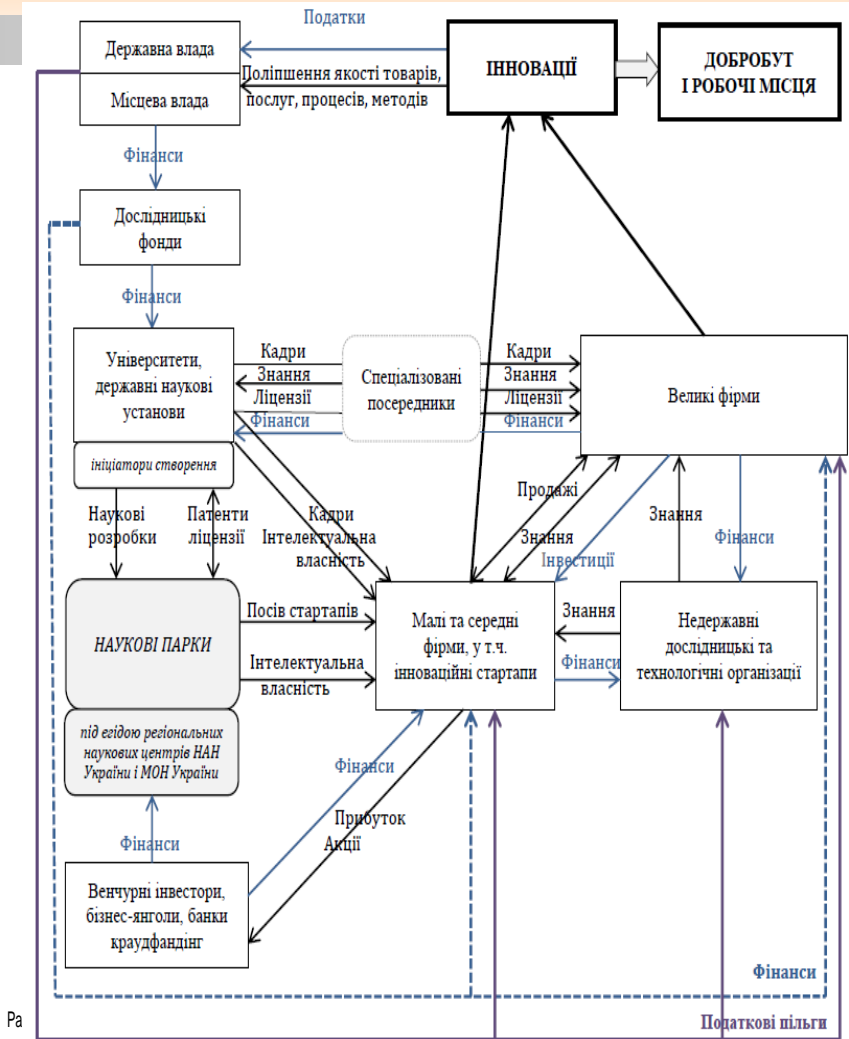

Рис. 3. Концептуальна схема регіональної інноваційної системи (розроблено В.І.Ляшенком та і.Ю.Підоричевою).

Обґрунтоване корегування обласних та розробка Концепції загальної для Придніпров'я Стратегій збалансованого сталого (соціо-, економіко-, екологічного) розвитку, які будуть використовувати можливості неформальної складової економіки регіонів як невичерпний резерв її модернізації.

Трансформація Придніпровського наукового центру НАН та МОН України у ядро Регіональної інноваційної системи - «Інноваційного офшору «Дніпро»».

Ляшенко В.І.

Д.е.н., проф..

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ